

Vår referens

Miljöenheten
Ken Lundborg
040-25 22 27

Enligt sändlista

Fastställande av skötselplan för naturreservatet Håslövs ängar i Kristianstads kommun

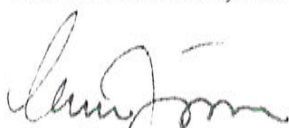
Länsstyrelsen har utarbetat förslag till skötselplan för naturreservatet Håslövs ängar i Kristianstads kommun. Förslaget har remissbehandlats. Naturreservatet bildades den 27 april 1967.

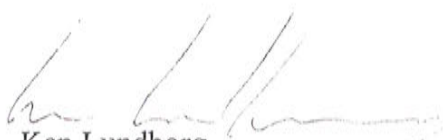
LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm fastställer Länsstyrelsen skötselplanen 2006-11-20 för naturreservatet Håslövs ängar (bilaga 1) att gälla tills vidare.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit naturvårdsdirektör Camilla Jönsson, beslutande och Ken Lundborg, föredragande.

Camilla Jönsson

Ken Lundborg

Bilagor

1. Skötselplan för naturreservatet Håslövs ängar i Kristianstads kommun,
2. Hur man överklagar.

Sändlista, se baksidan

Skötselplan för naturreservatet

Håslövs Ängar

Kristianstads kommun

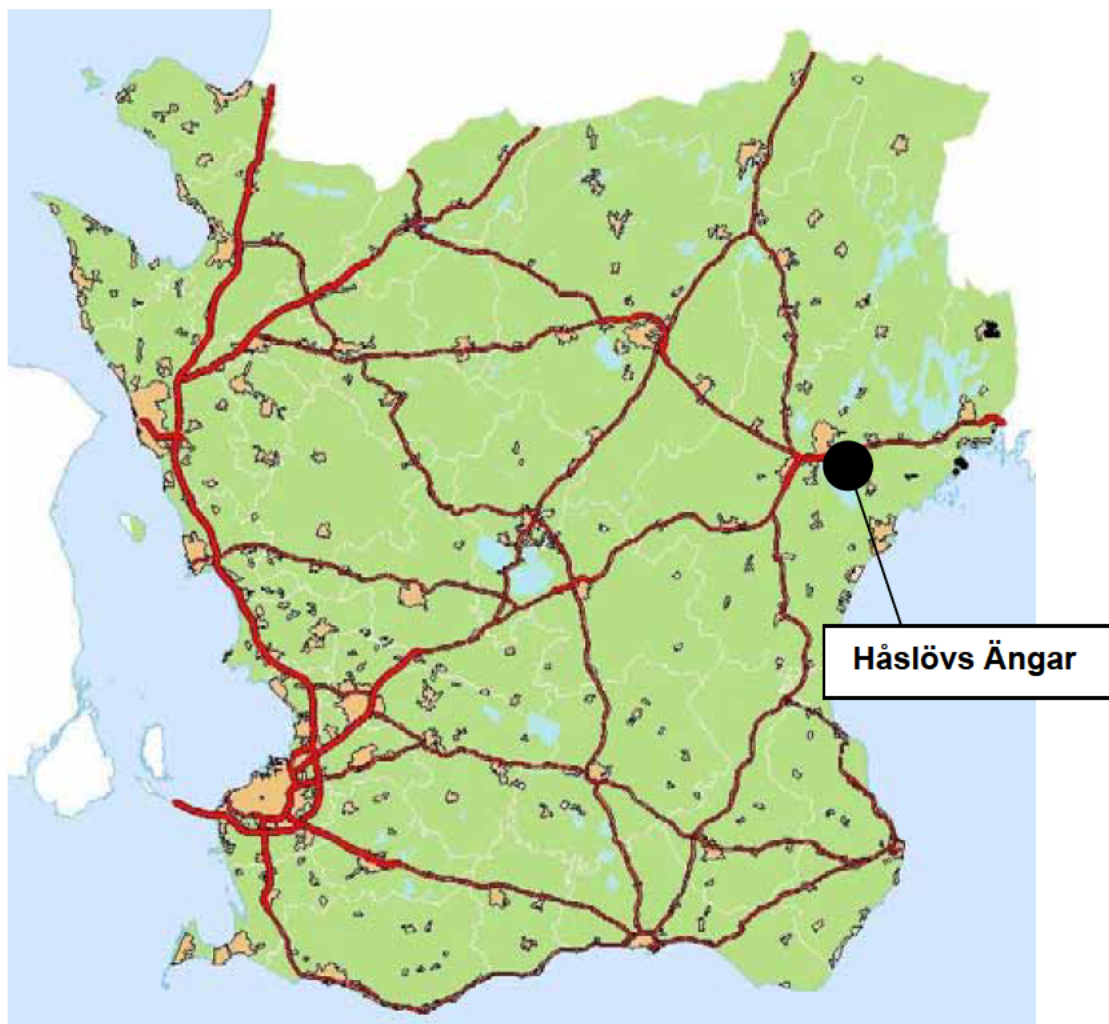

Fastställd 2006-11-20

Miljöavdelningen
Naturskyddssektionen

Dnr 511-46239-05

1290-206

Översiktskarta med reservatets läge

Planförfattare:	Ken Lundborg
Beställningsadress:	www.m.lst.se
Foto:	Ken Lundborg
Copyright:	Länsstyrelsen i Skåne
Layout:	Länsstyrelsen i Skåne

Innehållsförteckning

<i>Innehållsförteckning</i>	3
1. SYFTET MED RESERVATET	5
2. BESKRIVNING	5
2.1 Administrativa data.....	5
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	5
2.3 Översiktlig beskrivning av områdets bevarandevärden.....	7
2.3.1 Biologiska, geovetenskapliga och kulturhistoriska bevarandevärden.....	7
2.3.2 Intressen för allmänheten	8
3. ÖVERSIKT AV PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	9
3.1 Målsättning med skötseln	9
3.2 Planerad skötsel	9
3.3 Markägarförhållanden.....	11
4. MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	12
4.1 Skötselområde B – betesmark	12
4.2 Skötselområde S – slåttermark	15
4.3 Skötselområde O – ohävdsområden	17
4.4 Skötselområde Å – åkermark.....	19
4.5 Skötselområde A – anläggningar	21
5. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	23
6. ÖVRIGA ANLÄGGNINGAR	23
7. FRILUFTSLIV OCH TURISM	23
7.1 Friluftsliv	23
7.2 Information	24
7.3 Tillgänglighet	24
7.4 Vägar, stigar och torn	25
7.5 Rastplatser, renhållning och sanitära anläggningar	25
8. JAKT	25
8.1 Jakt.....	25
8.2 Skyddsjakt.....	26
9. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	26
9.1 Årlig dokumentation av skötselåtgärder	26
9.2 Uppföljning av skötselåtgärder	26
9.3 Uppföljning av bevarandemål	26
9.4 Uppföljning av kostnader	26
10. KOSTNADER OCH FINANSIERING	26
10.1 Ekonomisk utredning	26
10.2 Ekonomisk ansvarsfördelning.....	27

11. KÄLLOR	27
11.1 Litteratur.....	27
11.2 Kartor	27
11.3 Muntliga kontakter	27
12 BILAGOR.....	28
12.1 Karta med reservatets avgränsning.....	28

1. SYFTET MED RESERVATET

Att bevara områdets rika och intressanta fågelliv

2. BESKRIVNING

2.1 Administrativa data

Namn:	Håslövs ängar
Skyddsform:	Naturresevat
Beslutsdatum:	1967-04-27
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Gustav Adolf
Gränser:	Se karta i bilaga X
Fastigheter:	Håslöv 14:1, 15:53, 15:44, 15:45, 15:46, 63:1, 79:1, 83:1
Markägare:	Staten och enskilda
Lägesbeskrivning:	På Hammarsjöns norra strand 5 km SO Kristianstad. Topografisk karta: 03DSO Registerkarta: 03E1a
Arealer:	Totalt 186,2 ha land Markslag år 2005: C:a 70 ha betade strandängar C:a 77 ha slåtterbrukade ängar C:a 24 ha våtmark med vass, buskar och träd C:a 14 ha åker och annan mark
Vegetationszon:	Nemoral zon (sydsvenska lövskogsregionen)
Naturgeografisk region:	Nr 7: Skånes sediment- och horstområden
Regleringsföretag mm:	Nedre Helgeåns regleringsföretag från 1936 Nedre Helgeåns fiskevårdsområde
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Planförfattare:	Ken Lundborg

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Största delen av nuvarande Håslövs ängar bildades sannolikt efter att man brutit en ny fåra åt Helgeån år 1775. Åns utlopp flyttades från Åhus till Yngsjö genom att ett dike grävdes i Yngsjö och vattenståndet i Kristianstadstrakten sjönk då nästan en meter. Den år 1872 upprättade kartan över Holmar och Upplandningar till Håslövs by visar att ungefär två tredjedelar av området är nyvunnet land. Sjön var vid denna tiden relativt näringsfattig och dess stränder var bevuxna med fräken eller sävruggar. Något som också gällde Ålakärr i mitten av området, som år 1872 redovisades som en öppen vattenyta.

Ängarna tjänstgjorde fram till 1940-talet som en stor sammanhängande slåttermark med efterbete enligt samtida flygfoton (fig 1). Vid den här tiden saknar ängarna nästan helt träd- och buskvegetation, och ett mindre antal åkrar finns på de högst belägna markerna i nordost. Betesdriften och slåtterbruket var vid denna tiden omfattande och skedde ända ut i vattenbrynet, vilket medförde att bladvassen ännu inte fått fotfäste längs stränderna.

Figur 1. Flygfoto över Håslövs ängar någon gång mellan 1939 och 1947. Årstiden, och därmed vattenståndet är okänt, varför inga säkra slutsatser kan dras om områdets areal. Det verkar dock som området expanderat över tiden, främst i de östra delarna av området på grund av ansamling av växtmaterial, sediment och liknande bland vassens rötter.

År 1949 inlämnade markägarna ett förslag till invallning av ängarna till lantbruksingenjören i Kristianstad, och samtidigt påbörjades en uppodling av nya åkrar. Uppodlingen gynnades sannolikt av den muddring av Helgeåns rännor som gjordes i början av 1940-talet. Denna muddring medförde troligen att översvämningarna minskades med 0,3 m och förkortades tack vare en snabbare avrinning. Någon invallning blev det lyckligtvis inte, men flygfoton från 1957 visar att markanvändningen ändrats radikalt. Åkrar finns utspridda över ängarnas högre liggande delar, och det sankna området i ängarnas mitt (Ålakärr) har lämnats att växa igen med vass, buskar och träd. Ett mindre, liknande område finns i nordväst. Igenväxning av stränderna har börjat, speciellt längs södra stranden.

Under 1950-talet blev betesmarkernas areal mindre. De torrare delarna plöjdes upp, medan de sankare partierna och stränderna lämnades att växa igen. Bladvassen ökade kraftigt som en följd av att boskapen inte längre tilläts beta ända ner i strandbrynet, men också på grund av det allt mer näringsrika vattnet. Där det förut fanns fräken eller säv dominerar vid denna tiden starr eller bladvass. Videbuskar och al blev allt vanligare där betestrycket minskade

eller försvann. På de åkrar som plöjdes upp på 1950-talet såddes i de flesta fall klöver eller kulturgräs, och härigenom förändrades den naturliga ängsfloran. Denna har dock återhämtat sig väl i dagsläget, eftersom det insådda gräset inte trivdes i den rådande vattenregimen.

År 1962 hade stora delar av åkermarken åter börjat användas för bete och slåtter och antalet buskar på icke brukad mark hade ökat. År 1970 var åkerarealen ungefär oförändrad, c:a 13 ha. Igenväxningen av stränderna hade ökat kraftigt och det fanns ett sammanhängande bladvassbälte runt ängarna. Även antalet träd och buskar hade ökat kraftigt.

I början av 1990-talet røjdes busk- och trädvegetationen i det centralt belägna Ålakärr. Boskap hölls sedan i det røjda området tills all buskvegetation var borta och området ombildat till öppen ängsmark. Ungefär vid samma tid røjdes och brändes buskar och vass längs sjön i söder. Man började även att bruka marken med det system av bete och slåtter med efterbete som vi ser i dag. I dagsläget hålls dikor och köttjur i två större flockar på ängarna. Arealen åkermark har minskat och andelen ohävdad mark likaså.

2.3 Översiktlig beskrivning av områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska, geovetenskapliga och kulturhistoriska bevarandevärden

Naturreservatet utgörs av låglänta strandmarker på en halvö på Hammarsjöns norra strand inom nedre Helgeåns vattensystem. Denna flyter lugnt fram över den flacka Kristianstadsslätten och mynnar slutligen i Hanöbukten. Vattnet sätter här prägel på den omgivande vegetationen eftersom vattenståndet varierar kraftigt över året. Under sommaren ligger vattenytans nivå vanligen mellan -10 och +20 cm, medan det vintertid oftast pendlar mellan +70 och +150 cm relativt havets yta. Den ringa fallhöjden innebär att saltvatten kan tränga ända upp till Hammarsjön när vattenståndet är lågt i nedre Helgeån och högt i havet. Sjön är i övrigt en grund, näringsrik slättsjö som löper risk för igenväxning om inte markhävd och bete bibehålls på strandängarna.

Förutom att markhävden hindrar Hammarsjön från att växa igen är det också hävden som gör Håslövs ängar till ett biologiskt värdefullt område i högsta klass. En förhållandevis lång hävdkontinuitet över större delen av reservatet har givit upphov till en stor artrikedom för såväl flora som fauna. Detta i kombination med reservatets stora, obrutna areal av betes- och slåttermark gör området unikt.

Håslövs ängar översvämmas nästan helt varje vinter och de små höjdskillnaderna på ängarna får stor betydelse när vattnet drar sig tillbaka. Vissa delar står under vatten lång tid och behåller fuktigheten över sommaren, medan andra delar av reservatet inte översvämmas och därigenom får en torrare karaktär. Vegetationszoneringen från sommarens sjöyta upp till de torrare partierna blir mycket tydlig och i kombination med bete och slåtter ger fuktgradienten upphov till en rikt varierad miljö. Från littoralen i vattnet löper fuktgradienten hela vägen genom hög- och lågstarrängar, via friska ängar till torrängar på de mest höglänta områdena. Små svackor, höjder och diken bidrar till

mångfalden av livsmiljöer. Vegetationen innehåller ett flertal hävdgynnade indikatorarter som agnsäv, backnejlika, brudbröd, gökblomster, hirsstarr, höskallra, knappsäv, kärrsälting, nålsäv, plattsäv, rödlånke och äkta förgätmigej, vid sidan av rödlistade arter som dikesskräppa, gullstånds och i sjön även styvnate. Andra ovanliga arter i området inkluderar t.ex. luddkrissla och sjöranunkel.

Den varierade och fuktiga miljön gynnar flera djurarter som grodor, snok och rödlistade insekter som guldgrön sammetslöpare och gulkantad kärlöpare, men fågellivet är själva kronan på verket. Bland vadare och simänder som är beroende av miljöer som Håslövs ängar är listan på häckande arter lång. Kricka, gräsand, årtä, skedand, tofsvipa, kärrsnäppa, brushane, enkelbeckasin, rödspov, storspov, och rödbena häckar på ängarna. Flera av dessa arter lägger sina bon mer eller mindre dolda i den högre starr- och gräsvegetationen på slåttermarken, som inte huggs förrän häckningssäsongen är över. De betade strandängarna i kombination med slåttermarken utgör skafferier och häcklokal med hög diversitet både för fåglarnas födosök och tillgången på boplatser.

Förutom simänder och vadare har troliga och säkra häckningar även rapporterats om andra fågelarter, t.ex. knölsvan, sångsvan, grågås, brun kärrhök, sånglärka, ladusvala, ängsbiplärka, gulärta, näktergal och skäggmes. Till dessa arter kan andra fåglar läggas som häckar i närheten och har Håslövs ängar som ett viktigt födosöksområde, eller arter som rastar här under olika tider på året, t.ex. fiskgjuse, svarttärna, stare, bläsand, salskrake, strandskata, sävsparv och vitkindad gås. Även havsörn syns ofta i området under större delen av året, antagligen på jakt efter fisk eller gäss.

Allt som allt har knappt tvåhundra arter synts på Håslövs ängar i olika antal och frekvens. Många av dessa är rariteter och flera återfinns på rödlistan för hotade arter, t.ex. dubbelbeckasin, dvärgbeckasin, kornknarr, rödspov, skärfläcka, småfläckig sumphöna, stjärtand, sydlig kärrsnäppa, vaktel och årtä.

2.3.2 Intressen för allmänheten

Håslövs ängar är ett välbesökt område av stort värde främst för det naturintresserade friluftslivet, som fågelskådare, skolklasser och föreningsverksamhet. Här finns en stor parkeringsplats med toaletter och informationstavla, beläget i den nordliga centrala delen. Idag har bussar ibland problem att vända på parkeringsplatsen och det kan vara svårt att få plats med bilar vid större evenemang. Parkeringsplatsen är bör således utökas något. Vidare går en väg runt hela centrala delen av reservatet, med en observationsplattform i de västra delarna, och en vägstump som leder ner till sjön i söder där ett fågeltorn är placerat. Under häckningssäsongen då beträdnadsförbud råder på ängarna är tillträde för allmänheten endast tillåten på vägarna. Biltrafik är bara tillåten fram till parkeringsplatsen året om.

3. ÖVERSIKT AV PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL

3.1 Målsättning med skötseln

Målsättningen med Håslövs ängar bör vara att den vara en välhävdd strandäng med syfte att gynna häckande hävdgynnade vadare och änder, samt rastande och övervintrande våtmarksfåglar av olika slag (vadare, änder, gäss, svanar, tärnor, rovfåglar samt olika småfågelarter).

Huvudprinciperna för markanvändningen bör vara:

- **Betesmark närmast sjön.** Denna hålls välbetad och djuren släpps dit vid början av betessäsongen för att minimera bladvassvegetationen och få maximal betespåverkan på starrvegetationen. Den låglängta och stenbemängda centrala delen, Ålakärr, hävdas också genom kreatursbete från betessäsongens början.
- **Slåtteräng med efterbete innanför betesmarken.** Här utförs slåttern tidigast 1 juli, men gärna senare. Efterbetet tar hand om den återväxt som sker fram till vegetationsperiodens slut i oktober, och detta ger upphov till en mosaik av olika slåttergynnade gräs, halvgräs och örter som är välavbetade när häckfåglarna anländer på våren. Detta skapar en lämplig mosaik av attraktiva boplatsumiljöer, skyddade från kreaturstramp, för de hävdgynnade vadarna.
- **Ett minimum av uppstickande föremål** som träd, buskar och stolpar som fungerar som utkikplats (och boplat) för bo- och ungrövande fåglar är önskvärt.
- **Erfarenheter från pågående forskning** kring predatorers roll för reproduktionsframgången hos strandängshäckande vadarfåglar bör följas noga och användas i skötseln av reservatet.

3.2 Planerad skötsel

Håslövs ängar kännetecknas främst av betes- och slåttermarker med naturvårdsinriktad skötsel, och kring dessa finns mindre områden med åkermark, vassområden, samt träd och buskage. Målet med naturreservatets skötsel är att hålla landskapet öppet och välhävdat främst för att gynna fågellivet. Detta kräver förutom en fortsatt hävd röjningsinsatser bland uppväxande sly och träd, och en utökning av betesmarken på bekostnad av vassområdet i östra delen av reservatet. Grundidén bakom reservatets skötsel ligger i att tillhandahålla högre gräs- och starrvegetation för bobygge under fåglarnas häckningssäsong, god tillgång till betade strandängar för fåglarnas födosök under hela sommarhalvåret, samt att området är fritt från spaningspunkter för rovfåglar.

Det strandängsknutna fågellivet gynnas av betesmarker i kontakt med vatten och därför är det önskvärt att betesmarken utökas österut, för att om möjligt öppna upp vassbältet. Markhävden ska i övrigt fortgå enligt samma mönster som det gjort de senaste åren, med

bete på de strandnära partierna, samt i den centralt belägna fuktiga hagen. Slåtter, så långt som möjligt med efterbete, ska utföras på markerna innanför den strandnära betesmarken när fåglarnas häckningssäsong är över. Buskar och träd ska röjas.

Naturreseptatet har delats in i fem olika skötselområden (fig 2).

- B – Betesmarker med naturvårdsinriktad betesdrift.
- S – Slåttermarker med efterbete och naturvårdsinriktad drift.
- O – Ohävdsmråden med ingen eller mycket liten hävd.
- Å – Åkermark.
- A – Anläggningar.

Den huvudsakliga skötseln är densamma inom skötselområdena, men varierar något mellan de olika underområdena.

Figur 2. Naturreseptatets olika skötselområden.

3.3 Markägarförhållanden

Det statliga markinnehavet täcker större delen av naturreservatets areal, men privata markägare innehar betydande delar av reservatet i öster (fig 3).

Figur 3. Markägarförhållanden. Heldragen grön linje är reservatsgränsen, streckad vit linje är fastighetsgränser. Fastigheter som är märkta "P" står i privat ägo. Resterande fastigheter innanför reservatsgränsen tillhör Naturvårdsverket.

4. MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN

4.1 Skötselområde B – betesmark

Figur 4. Skötselområde B.

Total area c:a 69,8 ha, varav delområde:

B1 – c:a 39,4 ha, betesmark med kontakt med västra stranden.

B2 – c:a 18,0 ha, betesmark med strandkontakt längs södra stranden.

B3 – c:a 12,4 ha, centralt belägen betesmark utan strandkontakt.

Betesmarken utgör tillsammans med slätterängarna den viktigaste karaktärsmarken på Håslövs ängar. Det är också det strukturellt sett mest mångformiga skötselområdet, med flera olika mark- och vegetationstyper. På hela skötselområdet går idag nötkreatur ämnade som dikor eller för köttproduktion. Dessa släpps ut på betesmarken på våren och får sedan gå tills det är dags att ställa in dem på hösten. Det är önskvärt att slätterängarna upplåts till bete när fåglarnas häckningssäsong är över.

Ungefär hälften av betesmarken består av välhävdade, friska ängar (2. Frisk mark. Se kartan ovan). Dessa domineras av olika gräs mot de torrare delarna och lågstarr mot de fuktigare. Överlag är arter som rödven, tuvtåtel, vecketåg och vitklöver vanliga i de torrare partierna. Tuvbildningen är måttlig överallt på den friska marken utom i delområde B2, där tuvorna står tätare och inslaget av tuvtåtel är större.

Den andra större delen av skötselområdet utgörs av fuktigare ängar (3. Fuktig mark. Se kartan ovan) som står under vatten något längre tid än de mer höglänta områdena. Dessa marker är inte lika välbetade, med högre vegetation vilken domineras av olika högstarrarter. Längre ner mot sjön övergår starren till vass, blå bård eller öppen strand.

I sydligaste änden av delområde B1 finns ett större parti vassruggar, och i samma delområde finns även tre partier med förhållandevis höglänt terräng. De senaste domineras av kortsnaggad torrängsvegetation.

Övergripande mål

Att bevara betade strandängar och hålla landskapet öppet.

Bevarandemål

- Betetrycket bör vara högt på de torrare ytorna, medan det bör utökas på de fuktigare ytorna i förhållande till dagens betetryck.
- Skötselområdet ska inte minska i area eller artrikedom, och det ska innehålla representativa hävdberoende växt- och djurarter.
- En blå bård eller sjökontakt ska eftersträvas längs hela stranden inom skötselområdet.
- Hävdberoende änder och vadare, samt rastande våtmarks- och rovfåglar ska gynnas av markanvändningen.

Bevarandeåtgärder

- Betet bör på försök utökas i de fuktigare delarna av skötselområdet av betesmarken för att minska utbredningen av stora sammanhängande partier av högstarr i den mån detta är möjligt. Eventuellt kan låglänt slätter i de fuktigare starrmaderna övervägas. Den mesta vegetation i området ska vara väl avbetad vid vegetationsperiodens slut. För djuren mindre smaklig vegetation ska vara tydligt betespåverkad och i de mest strandnära delarna ska tydliga spår av tramp och betespåverkad vegetation finnas.
- Enstaka vassruggar i kontakt med land och ruggar av kaveddun på land går an, men de bör hållas efter och en blå bård eller sjökontakt längs hela stranden (minst 90%) bör eftersträvas. Den nuvarande vassruggen i södra änden av delområde B1 bör därför minskas i storlek.

- I de norra delarna av delområde B1 står flera små träd. Dessa bör röjas för att inte tillhandahålla spaningspunkter för kråkor och andra rovlevande fåglar i närheten av våtmarksfåglarnas häckningsplatser. Uppslag av buskar eller träd inom resten skötselområdets bör röjas innan de når 1-2 m höjd.
- De tre torra och höglänta ryggarna ska hållas fria från vegetation som sticker upp mer än några centimeter för att gynna spelande brushane och fungera som boplatser för tofsvipa vid högre vattenstånd. Den nuvarande ansamlingen av skräppor på den mellersta höjden ska avlägsnas. Skräpporna har uppkommit som ett resultat av gödningseffekt av stödutfodring vid ut- och insläpp av boskap, och denna stödutfodring bör flyttas till en lämpligare plats alternativt utföras på ett sätt som inte göder marken. Höjdryggarna bör putsas årligen.
- Betesmarken i delområde B2 ska utökas österut så långt som möjligt på bekostnad av vassvegetationen i ohävdsområde O2. Dessutom bör betet i samma delområde utökas mot sjön. Dels för att minska de sammanhängande partierna av högstarr, och dels för att minska vassvegetationen. Det senare leder till att en större del av ängen får kontakt med vattnet, vilket gynnar fågellivet.
- Vid rensning av diken ska så långvariga vattensamlingar som möjligt eftersträvas eftersom dessa gynnar groddjur och fågelarter som kärrsnäppa, brushane och enkelbeckasin. Eventuellt kan vissa diken rensas djupare men behålla en grund mynning för att hålla kvar vatten så länge som möjligt. Betande djur ska låtas gå ända intill diken, och uppslag av buskar i diken ska röjas innan buskarna når över 1-2 m höjd.
- Av samma skäl som punkten ovan bör dämmena av de tre diken som leder ut från Ålakärr i mitten av Håslövs Ängar (B3) återställas för att försöka åstadkomma ett blötare parti med långvariga vattensamlingar i Ålakärr. Dämmena var senast i funktion under 1990-talet.
- För att hålla tillbaka den för betet obegärliga vecketågen ska denna vid behov slås av genom betesputsning.

4.2 Skötselområde S – slåttermark

Figur 5. Skötselområde S.

Total area c:a 76,7 ha varav delområde:

S1 – c:a 18,9 ha, västliga slåttermarken.

S2 – c:a 36,4 ha, centrala slåttermarken.

S3 – c:a 17,4 ha, östra slåttermarken invid stora vassbältet (O2).

S4 – c:a 4,0 ha, norra slåtterfältet.

Slåttermarken utgör idag den största hävdade arealen inom naturreservatet. Hela arealen ska slåttas när fåglarnas häckningssäsong är över (Ej slåttas före 1 juli. Ännu senare slåttas gynnar starren som då hinner släppa sina frön som senare utgör viktig fågelföda.). Några veckor därefter bör betesdjur släppas ut på efterbete på slåttermarken. Undantagsvis kan delar av slåttermarken tillfälligt användas som betesmark.

Vegetationen inom skötselområdet är rik och zonerad efter markfuktighet, och till viss del andra faktorer som slitage efter traktorer vid slåttern. Överlag dominerar olika typer av högstarr och gräs. Karaktäristiska och iögonfallande arter inom området är ängskavle, vasstarr och höskallra. Vasstarran förekommer liksom tuvtåtel och andra arter i en helt otuvad form. I de fuktigare områdena finns stor inblandning av plattstarr och här

förekommer örter som gökblomster och kabbeleka mitt i slåtterängen. Medan i de torrare partierna återfinns mer gräs, t.ex. rödven, och örter som rölleka, ängsskallra, röd- och vitklöver. Förutom zoneringsen efter fukt och slitage förekommer även variation i artsammansättningen som ett resultat av succession under året. Kabbeleka och ängsbräsa förekommer om våren, medan andra arter som brunven, tuvtåtel och jöttegröe förekommer senare under sommaren.

Slåttermarken har i kombination med betesmarken i skötselområde B stor positiv inverkan på fågellivet. I slåttermarken finner flera arter ostörda platser att lägga sina bon och kan därför genomföra häckningen med större säkerhet. Betesmarkerna som har kontakt med sjön används av samma arter främst som födosöksområde under häckningen. Tack vare slåttern med efterbetet hålls slåttermarken öppen och en lagom konkurrensnivå bibehålls mellan växterna, med en stor artrikedom som följd.

Övergripande mål

Att bevara öppna strandängar med slåtter och efterbete.

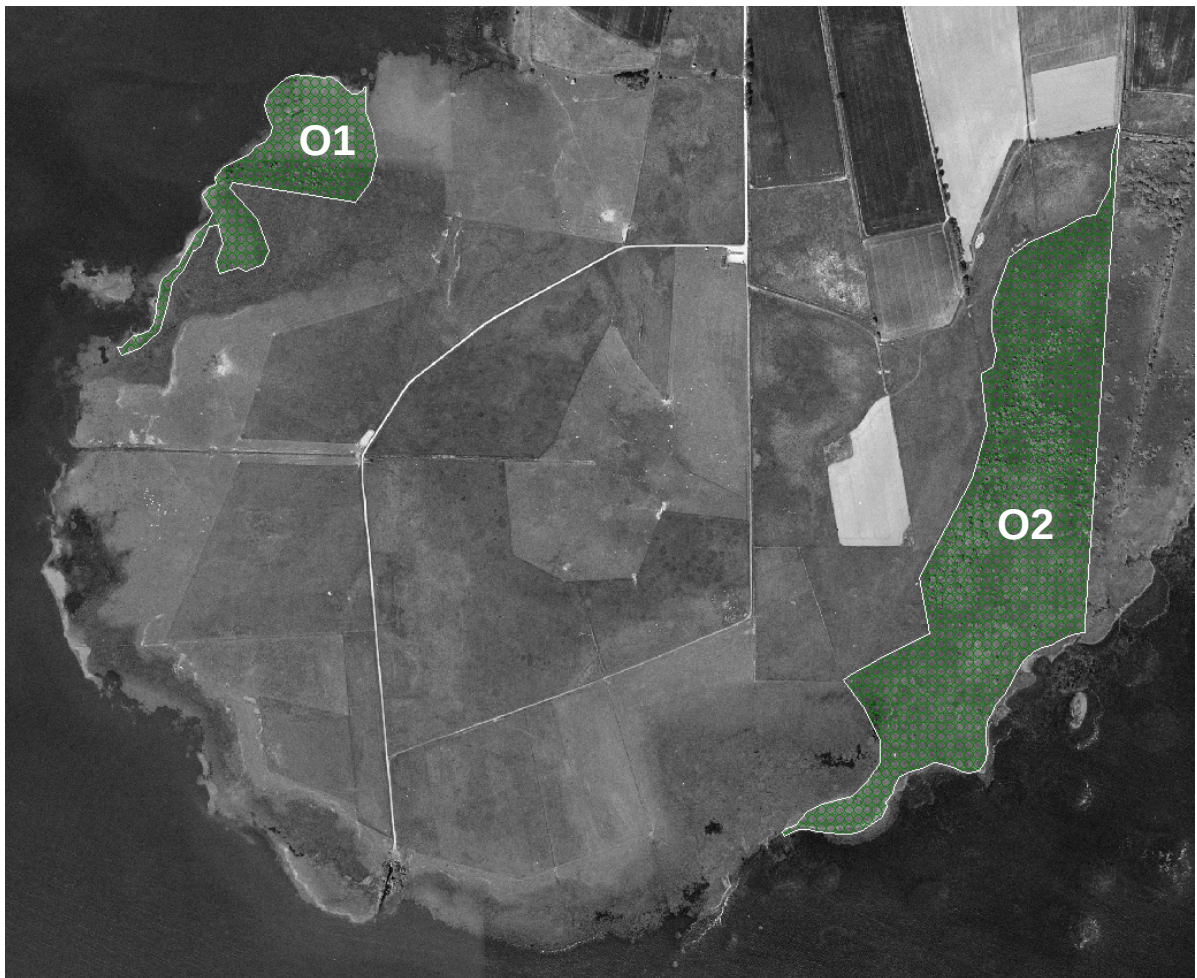
Bevarandemål

- Slåttern och efterbetet ska bibehållas.
- Skötselområdet ska inte minska i area eller artrikedom, och det ska innehålla representativa hävdberoende växt- och djurarter.
- Hävdberoende änder och vadare, samt rastande våtmarks- och rovfåglar ska gynnas av markanvändningen.

Bevarandeåtgärder

- Slåttern får ej inledas innan den 1 juli och bör inledas efter den 15 juli.
- Huvuddelen av slåttermarken ska vara väl avbetad vid vegetationsperiodens slut. För djuren mindre smaklig vegetation ska vara tydligt betespåverkad.
- Alla uppslag av buskar i anslutning till skötselområdet ska röjas innan dessa når 1-2 m höjd.
- Marken ska slåttas så nära diken som slåttermaskinen kan gå och betande djur ska låtas gå ända intill diken. Vid rensning av diken ska vattensamlingar så långt in på sommaren som möjligt främjas så länge dessa inte hindrar slåttern (se även skötselanvisningar för diken under skötselområde B).

4.3 Skötselområde O – ohävdsområden

Figur 6. Skötselområde O.

Total area c:a 23,9 ha varav delområde:

O1 – c:a 4,6 ha, träddunge med omgivande vassbälten.

O2 – c:a 18,9 ha, vassbälte med salixbuskar.

Delområdena O1 och O2 berörs inte av bete eller någon annan form av markanvändning och de ligger i de lägsta och mest sankade delarna av reservatet. Områdena är översvämmade längre in på året än resten av reservatet och har mjuk mark, vilket försvårar tillgängligheten för betesdjur och maskiner.

Delområde O1 är vassbeväxt och har en liten dunge träd på några mindre partier fast mark. Det är inte avskilt från betesområde B1 med något stängsel, men på grund av den mjuka marken i högstarrängen når betesdjuren sällan ut till området. Området är relativt svårtillgängligt.

Delområde O2 är ett vidsträckt och sumpigt vassbälte med många videbuskar, främst i områdets mellersta delar. Övergången mellan det intilliggande slätterområdets (S3) fastare

mark till vassbältets mjukare mark är tämligen abrupt längs större delen av gränsen. Här finns inte något stängsel, utan djur på efterbete på S3 har fritt tillträde till delområde O2.

Övergripande mål

Att öka arealen öppna strandängar på bekostnad av den ohävdade marken

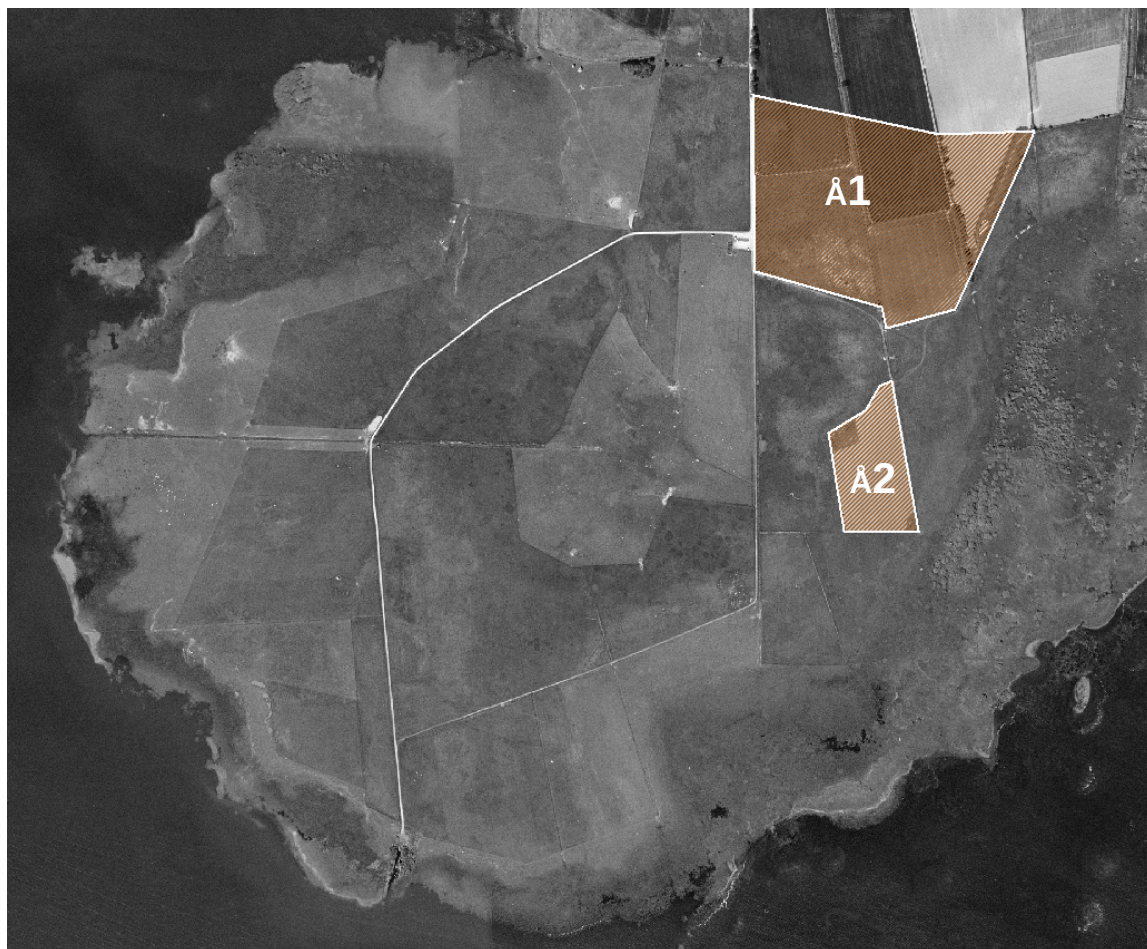
Bevarandemål

- Arealen förbuskad, vassbeväxt och trädbevuxen mark ska minska.
- Mer strandäng med sjökontakt ska eftersträvas.
- Höga träd bör kapas till lägre höjd eller tas bort.
- Det hävdberoende fågellivet ska gynnas av markanvändningen.

Bevarandeåtgärder

- Delområde O1: Tillgång till området ska underlättas för de betesdjur som går i den intilliggande hagen (B1). Möjligen kan tillgången underlättas genom att en kobro eller liknande anordning görs i surdraget mellan B1 och delområdets nordöstra del. Önskvärd effekt av detta är minskad vass- och högstarrvegetation nära sjön på grund av ökat bete och tramp.
- Delområde O1: De höga träden bör kapas till lägre höjd för att inte gynna boplundrande fåglar, som kråkor. Vassen samt buskarna bör röjas så att utrymme för betesdjuren öppnas upp på den fastare, tät bevuxna marken. Detta är dock beroende av att djuren kan komma ut och beta på den fasta marken.
- Delområde O2: Stora delar av området bör omvandlas till betesmark. Förslagsvis sker detta genom att successivt flytta stängslet kring betesmarken B2 längre österut in i O2, samt genom att låta djuren som går på efterbete i S3 ha fortsatt fri tillgång till O2 även i framtiden. I delområdets södra ände bör vass och vide röjas så att fri sjökontakt eller en blå bård uppstår.

4.4 Skötselområde Å – åkermark

Figur 7. Skötselområde Å.

Total area c:a 10,4 ha varav delområde:

Å1 – c:a 11,5 ha, åkrar i reservatets norra kant.

Å2 – c:a 2,3 ha, åker omgärdad av slåttermark.

De biologiska värdena för åkermarken som ingår i reservatet är ringa. Några fågelarter, som tofsvipa, gulärta och grågås födosöker ibland på åkrarna, eller på trädesmarken. Men området bör på sikt omvandlas till betes- eller slåttermark för att en större biologisk mångfald i reservatet ska uppnås.

Idag sker en del jakt på åkermarken, och betande grågäss är ett problem för bönderna som bör lösas på ett sätt som inte stör det omgivande fågellivet, exempelvis genom att anlägga gåsbetesåkrar inom reservatet.

Övergripande mål

På sikt bör all åkermark omvandlas till betes- eller slåttermark.

Bevarandemål

- Jakt och grågåsbekämpning får inte störa häckande fågelfauna.
- Höga träd bör kapas till lägre höjd eller tas bort.
- Det hävdberoende fågellivet ska gynnas av markanvändningen.

Bevarandeåtgärder

- De höga träd som står mellan åkrarna i delområde Å1 bör tas bort eller kapas till lägre höjd för att inte tillhandahålla spaningspunkter för boplundrande fåglar. Som det ser ut idag släcker träden ut attraktiva häckningsplatser i delar av reservatet. Likaså bör träden i nordvästra kanten av delområde Å2 (längs vägen) möjligen huggas ner.
- Grågäss som betar på åkermarken får jagas, skrämmas bort eller hindras från att ställa till skada för jordbruket, men detta måste ske på ett sätt som inte stör häckande fågelfauna.

4.5 Skötselområde A – anläggningar

Figur 8. Skötselområde A.

Total area c:a 2,3 ha, vilket inkluderar vägar, parkeringsplats, den centralt belägna observationsplattformen och buskagen med fågeltornet och hamnen i reservatets södra ände.

Vägarna och parkeringsplatsen är överlag välskötta och smälter in i landskapet, bevuxna med lagom mycket gräs och örter. Parkeringsplatsen har dock visat sig vara något för liten när bussar (med t.ex. skolklasser) ska vända på planen och när många bilar måste få plats vid evenemang som större exkursioner etc.

Området kring hamnen är beväxt med högre vegetation i form av vass, buskar och några låga, hamlade pilträd. Vegetationen döljer fågeltornet något och får detta att smälta in i landskapsbilden. En spångad stig leder ut till fågeltornet och här finns också en landningsplats för roddbåtar, ett fikabord och ett litet upplag av fiskeredskap.

Övergripande mål

Vägarna ska utgöra en välskött och klart avgränsad yta som tillåter besökare att se reservatet utan att beträda själva ängarna.

Bevarandemål

- Besökare ska inte störa häckande eller rastande fåglar.
- Tillgängligheten skall vara hög i området, även för rullstolsbundna.
- Fågeltornet skall förbli inbäddat i låg busk- och trädvegetation.
- Den centralt belägna observationsplattformen bör gå att nå med rullstol med beledsagare.
- Vägarna ska vara estetiskt tilltalande med gräs och örter i längs kanter och mittsträng, utan att vara i dåligt skick eller svåra att följa.

Bevarandeåtgärder

- Parkeringsplatsen bör förstöras så att ytterligare bilar får plats, och utökningen ska ske västerut mot dassen. Parkerings- och vändningsmöjligheter för bussar ska också anordnas, liksom några eller ett par fikabord.
- Längs vägen som leder till naturreservatet bör en mötesplats anordnas (vägen mellan parkeringsplatsen och korsningen norrut).
- Den södra och i viss mån även den östra delen av vägen kring reservatets centrala del börjar bli överväxt. Skillnaden mellan vägen och slåtterängen börjar suddas ut och det finns risk att friluftslivet upplever att de likaväl kan promenera på ängen. Vegetationen på vägen bör därför minskas kraftigt, och möjligen bör grus fyllas på. Eventuellt kan enstaka vägmarkeringar sättas ut, men dessa får inte hindra slåttarn eller tjäna som spaningsplatser för kråkor etc.
- På vägen mellan parkeringsplatsen och den centralt belägna observationsplattformen (den västra vägen) får inte finnas några hinder för rullstolar, rullatorer, etc. Vägens yta bör hållas slät och hård under sommarhalvåret.
- Intill den centralt belägna observationsplattformen skall medges tillstånd för uppförande av en diskret parkeringsyta med plats för en bil för rullstolsburna eller rörelsehindrade.
- Kring fågeltornet vid hamnen ska de hamlade pilträden ska fortsätta att hamlas vart 3-5 år. Buskar och andra träd ska inte tillåtas att bli högre än de hamlade träden eller fågeltornet.
- Spänger, fågeltorn, fikabord, etc. ska underhållas.

5. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Finansiering
Bete	Årligen	Område B	Brukaren	1	
Restaurering - ökat bete	Årligen	Område B	Brukaren	1	
Restaurering/Underhåll - röjning av buskar	2006-2007	Område B, S & O	Brukaren, förvaltaren	1	Staten
Restaurering - flytt av stödutfodring	2006-2007	Delområde B1	Brukaren	1	
Restaurering - utökning av betesmark	2006-2007	Delområde B1, O1 & B2	Brukaren, förvaltaren	2	Staten
Restaurering/Underhåll - dikesrensning	Vid behov	Område B & S	Brukaren	2	
Slåtter	Årligen	Område B	Brukaren	1	
Restaurering - trädhugning	2006-2008	Delområde O1 & Å2	Förvaltaren	2	Staten
Restaurering/Underhåll - hamling	2006-2008	Delområde A	Förvaltaren	2	Staten
Restaurering - röjning vass & kaveldun	2006-2008	Delområde B1, B2, O1 & O2	Förvaltaren	2	Staten
Restaurering - utökning av P-plats	2006-2008	Område A	Förvaltaren	2	Staten
Underhåll - vägar	2006-2007	Område A	Förvaltaren	1	Staten
Underhåll - torn, skyltar, etc.	Årligen	Område A	Förvaltaren	1	Staten

6. ÖVRIGA ANLÄGGNINGAR

Skötseln av fågeltornet, fikabord, observationsplattformen, toaletterna, stängselpassage, spänger, skyltar och sopkärl ansvarar förvaltaren för. Brukaren och förvaltaren ska i samverkan ansvara för skötseln av kobroar, koklipålar, elstängsel, elaggregat, fällor och annat som hör till djurhanteringen.

7. FRILUFTSLIV OCH TURISM

Håslövs ängar är ett välbesökt område där besökarna oftast kommer i enstaka små grupper alternerat med större grupper eller busslaster vid vissa tillfällen. Främst utnyttjas vägarna, parkeringsplatsen och fågeltornen. Syftet med friluftslivet på Håslövs ängar är att ge besökare chansen att vistas i ett naturskönt område, och att ge besökarna möjlighet att lära sig mer om områdets natur- och kulturmiljövärden. Många besökare kommer enbart i syfte att studera fågellivet.

7.1 Friluftsliv

Friluftslivet får inte medföra förstörelse eller slitage på de natur- och kulturmiljövärden som finns i reservatet, inte heller på bete eller jordbruk i området. Det ska klart framgå var

det är tillåtet att uppehålla sig då beträdnadsförbud råder, och vägarna ska hållas i gott skick så att flertalet styrs till dessa istället för att vistas i känsligare områden.

Skulle trycket från friluftslivet bli för högt inom områden som är särskilt känsliga från naturvårds- eller markbrukssynpunkt kan eventuellt tillträdesförbud inom berörda områden införas under nödvändiga perioder.

7.2 Information

Tre äldre informationstavlor finns i reservatet idag, varav två vid parkeringsplatsen och en vid fikabordet i reservatets södra ände (vid fågeltornet). Vid båda platserna finns den officiella reservatsskylten med beskrivning av området, och vid parkeringen finns även en utökad beskrivning med illustrationer av flora och fåglar. Skyltar som informerar om beträdnadsförbudet finns där vägarna lämnar parkeringen, samt en skylt vid fikabordet. Vid parkeringen finns även skyltar med förbud mot fordonstrafik.

En informationsbroschyr som beskriver områdets naturvärden, kulturhistoria, markanvändning, anordningar för friluftslivet samt gällande föreskrifter bör tas fram på svenska, engelska och tyska, möjligen även danska. Det är viktigt att det framgår att observationsplattformen i reservatets centrala del är handikappanpassad.

Länsstyrelsen utarbetar, underhåller och sätter upp all informationen i naturreservatet. Det samma gäller Kristianstads kommun och Vattenriket/Biosfärområdet i samråd med länsstyrelsen.

Underhållsåtgärder

- Det saknas skyltar vid vägen vid reservatets norra gräns ("reservatsentrén"). Det skulle vara bra att redan här informera om att området är naturreservat samt att beträdnadsförbud råder. Detta på ett sätt som snabbt kan uppfattas från bil.
- Skyltarna bör ses över minst en gång per år och repareras eller förnyas vid behov. Samtliga informationsskyltar har idag börjat blekna. För att området ska förbli estetiskt tilltalande och inte se skräpigt ut bör helst inte några skyltar och tavlor sättas upp utöver de som redan sitter uppe (samt reservats- och beträdnadsförbudsskylt vid vägen vid norra gränsen). Skulle önskemål om ytterligare informationsskyltar ändå uppstå ska dessa skyltar helst sättas på redan existerande tavlor, eller eventuellt på insidan av tornen.

7.3 Tillgänglighet

Reservatet ligger ungefär sex kilometer från Kristianstad och nås lätt med bil eller cykel. Den enda parkeringen i närheten är den som ligger i reservatet. Denna är i behov av förstoring samt att en bussparkeringsficka anläggs med möjlighet att vända bussen för återfärden.

Tillfartsvägen genom Viby är inte tydligt skyltad i själva Viby, utan förstagångsbesökare kan villa bort sig här.

Underhållsåtgärder

- Skyltningen från väg 118 genom Viby till Håslövs ängar bör förtydligas.
- Tillfartsvägen från allmänna vägen samt parkeringsplatsen underhålls av en vägsamfällighet som staten har del i.

7.4 Vägar, stigar och torn

Endast ett fåtal vägar finns i reservatet, och av dessa är endast tillfarten fram till parkeringsplatsen tillåten för allmän trafik. Resterande vägar är endast öppna för fordon med tillstånd. Dessa är ämnade för skötsel, trafik till den samfälliga båtplatsen samt för besökande till fots. Som sagt ovan behöver parkeringsplatsen en utvidgning och möjligheter för bussar att kunna parkera och vända.

Vägarna är öppna för fotgängare även då beträdnadsförbud råder på ängarna och ingen markering finns, förutom en liten skylt vid södra vägkorsningen. Längs den västliga vägen mellan parkeringen och båtplatsen behövs heller ingen vägmarkering eftersom vägen är tydlig i sig, men utefter den sydliga, mindre vägen behövs någon åtgärd. Skyltar eller liknande markering kan vara i vägen vid slåttern och kan också tjäna som spaningsplats för rovfåglar, därför är det troligen bäst att göra den sydliga vägen tydligare genom att ta bort en del gräsvegetation eller fylla på med grus.

Underhållsåtgärder

- Enskilda vägar underhålls av markägaren. Den lilla sydliga vägen behöver göras tydligare.
- Avskiljande räcken på parkeringsplatsen, fågeltorn och andra träkonstruktioner skall underhållas. Gräsytor som inte nås av betesdjuren ska klippas.

7.5 Rastplatser, renhållning och sanitära anläggningar

Förutom det ensamma fikabordet i reservatets södra ände finns idag inga rastplatser inom naturreservatets gränser. Soptunnor och toalett finns vid parkeringsplatsen

Underhållsåtgärder

- Soptunnor och toaletter töms regelbundet och underhålls vid behov av kommunen.
- Ett par fikabord bör ställas i anslutning till parkeringsplatsen.

8. JAKT

8.1 Jakt

Reservatsföreskrifterna innebär inga inskränkningar i jakten för jakträttsinnehavarna. Jakten ska dock ske på ett sätt som minimerar störningen av fågellivet i naturreservatet, som också omfattas av lagstiftningen för Natura 2000.

Jakträttsinnehavare ska informeras när någon aktivitet planeras inom området som kan beröra jaktutövandet.

8.2 Skyddsjakt

Eftersom reservatet syftar till att skydda våtmarksfåglar av olika slag kan vid behov t.ex. riktad skyddsjakt på räv eller kråkfåglar behöva genomföras.

9. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

9.1 Årlig dokumentation av skötselåtgärder

Varje år bör den som utför olika typer av skötselåtgärder i naturreservatet (vanligen brukaren eller förvaltaren) föra anteckningar över genomförda åtgärder och årligen rapportera dessa till länsstyrelsen.

9.2 Uppföljning av skötselåtgärder

Uppföljning och sammanställning av skötselåtgärder utförs enligt överenskommelse mellan brukare och förvaltare och årlig avrapportering sker till länsstyrelsen. Ansvarig förvaltare bör följa upp skötselåtgärderna tillsammans med dem som genomför dessa med högst fem års mellanrum.

9.3 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av markslag, naturtyper och vegetationstyper ska inledningsvis utföras vart femte år, senare vart tionde år, av länsstyrelsen. Uppföljningen av namngivna arter eller organismgrupper ska inledningsvis utföras vart femte år. Inventering av områdets häckande simänder och vadare ska genomföras vart femte år, även längre fram i tiden. Inventeringarna kan knytas till markhävdkarteringen som utförs vart femte år längs Helgeån.

Grunddokumentation av namngivna arter eller organismgrupper i berörda skötselområden ska utföras senast år 2007.

9.4 Uppföljning av kostnader

Uppföljning av kostnader administreras och samordnas årligen av reservatsförvaltaren. Avrapportering sker årligen till länsstyrelsen.

10. KOSTNADER OCH FINANSIERING

10.1 Ekonomisk utredning

Skötseln av området omfattas redan idag av den överenskommelse som finns beträffande skötseln av statliga och kommunala naturvårdsmarker i Kristianstads kommun och några större förändringar av det löpande underhållet förväntas inte. Kostnaderna för föreslagna istandsättningsåtgärder, exempelvis utvidgning av parkeringsplats, upprustning av väg mellan parkeringsplats och plattform samt anordnande av biluppställningsplats för rörelsehindrade vid plattformen m.m., bör utredas av reservatsförvaltningen.

10.2 Ekonomisk ansvarsfördelning

För finansiering av den löpande skötseln av betesmarker och slåtterängar bör miljöstödet eller motsvarande sökas av brukaren i första hand. Skötselåtgärder för bevarande av naturvärden som går utöver de skötselvillkor som anges för miljöstödet samt övriga skötsel- och underhållsåtgärder finansieras i enlighet med överenskommelse som träffas mellan länsstyrelsen och kommunen i anslutning till skötseln av naturvårdsmarker i Kristianstads kommun. Föreslagna istandsättningsåtgärder, framtagande av informationstavlor, folder, inmätning av reservatsgränser m.m. bekostas av länsstyrelsen.

11. KÄLLOR

11.1 Litteratur

- Arinder, M (ed.) (1999) Skånsk skådaguide, Skånes ornitologiska förening, Lund.
- Cronert, H & Lindblad, T (1998) Häckande simänder och vadare på strandängarna i Kristianstads vattenrike, Anser nr 2, 1998.
- Cronert, H & Lindblad, T (1998) Strandängsinventering längs nedre Helgeån i Kristianstads Vattenrike våren 2003, Anser nr 2, 2004.
- Emanuelsson, U et al. (2002) Det skånska kulturlandskapet, Årsbok för Naturskyddsföreningen i Skåne 2001, Lund.
- Gärdenfors, U (ed.) (2005) Rödlistade arter i Sverige 2005, Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen i f.d. Kristianstads län (1967) Bildande av naturreservatet Håslövs ängar, Beslut.
- Länsstyrelsen i f.d. Kristianstads län (1996) Markhävdkartering 1996, Helgeåns nedre vattenområde i Kristianstads vattenrike.
- Länsstyrelsen i Skåne län (2001) Landlevande mollusker i Kristianstads vattenrike och en översikt av landmolluskfaunan i Kristianstads kommun, Skåne i utveckling 2001:38.
- Länsstyrelsen i Skåne län (2002) Markhävdkartering 2002, hävdillståndet på betesmarker och slåtterängar inom nedre Helgeåns våtmarksområde i Kristianstads vattenrike, Skåne i utveckling 2003:34.
- Mossberg, B & Stenberg, L (1992) Den nordiska floran, Wahlström & Widstrands förlag.
- Naturskyddsföreningen i Skåne & Lantbrukarnas provinsförbund i Skåne (2004) Goda exempel för biologisk mångfald i landskapet.
- Neideman, C (1973) Förslag till skötselplan för Håslövs ängar, Länsstyrelsen Skåne, opublicerat material.
- Persson, C (1988) Förslag till skötselplan för Håslövs ängar, Länsstyrelsen Skåne, opublicerat material.
- Skällberg, S (2006) Tjänsteutlåtande, dnr 2005/2622, Länsstyrelsen i Skåne.
- Svalan. Rapportsystem för fåglar (2005) <http://www.artportalen.se/birds/>

11.2 Kartor

- Lantmäteriverket, detaljerat ortofoto från 1994-97
- Lunds universitet, ortofoto från 1940

11.3 Muntliga kontakter

- Cronert, Hans, Länsstyrelsen i Skåne & Kristianstads kommun
- Ljungberg, Kenth, Länsstyrelsen i Skåne

12 BILAGOR

12.1 Karta med reservatets avgränsning

